

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING MATEMATIKA
DARSLARIDA DIDAKTIK O‘YINLARDAN FOYDALANIB
TASHKILLASH YUZASIDAN METODIK TAVSIYA**

Xalmatova Sayyoraxon Qulfidinovna

Farg‘ona viloyati Farg‘ona tumani 22- umumiy o‘rta ta‘lim maktabi

Boshlang‘ich ta‘lim fani o‘qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang‘ich sinif matematika darslarida didaktik o‘yinlar vositasida darslarni olib borish bolalarning aqliy faoliyatga tezroq kirishishlari va ko‘nikma hosil qilishlariga yordam berishdagi ahamiyati ko‘rsatilgan holda didaktik o‘yin namunalari va ularni o‘tkazish yo‘llari batafsil yoritib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: o‘yin, didaktik o‘yin, matematika, sonlar, geometrik shakllar.

Boshlang‘ich ta‘limda didaktik o‘yinlar vositasida darslarni olib borish bolalarning aqliy faoliyatga tezroq kirishishlari va ko‘nikma hosil qilishlariga yordam beradi. Yangi darsni boshlash yoki o‘tgan darsni mustahkamlash paytida didaktik o‘yinlardan foydalanib, o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishlarini oshirish mumkin. Quyida ayrim didaktik o‘yinlar haqida ma‘lumot berilgan. «Davom ettir» o‘yinida o‘qituvchi biror son aytadi, o‘quvchilar esa uning tashkil qiluvchilarini aytadi: o‘qituvchi 10 sonini aytsa, o‘quvchilar uni 5 bilan 5 ning yig‘indisi, 8 bilan 2 ning yig‘indisi, 7 bilan 3 ning yig‘indisi ko‘rinishida aytadi va hokazo. Shu tariqa barcha o‘quvchilar sonning to‘ldiruvchilarini aytishi mumkin. Bu o‘yin orqali o‘quvchilarda sonning tarkibi haqidagi bilimlari va og‘zaki qo‘shish-ayirish ko‘nikmasi mustahkamlanadi. “Domino” o‘yini qoidasiga ko‘ra o‘quvchilarga dominolar tarqatiladi, undagi dominolar soniga qarab, bir xonali, ikki xonali va uch xonali va h.k sonlar aytiladi. Masalan: 1 va 2 dan iborat domino tushgan bo‘lsa 5 va 22 deb aytish mumkin. O‘yindan ko‘zlangan asosiy maqsad sonlarni xona birliklarini ajrata olishga yo‘naltirilganligidir.

«Tez javob» o‘yinida o‘qituvchi yoki boshlovchi qator oralab yurib, o‘quvchilardan birini turg‘izadi va biror turga oid so‘zni aytadi. O‘quvchi esa o‘sha so‘zni izohlaydi. Javob uchgacha sanaguncha aytilishi kerak. Masalan: o‘qituvchi uchburchak so‘zini aytsa, o‘quvchi bu so‘zni: «Uning uchta tomoni va uchta burchagi mavjud», – deb izohlaydi.

O‘yin shu tariqa davom etadi. Javob berolmagan o‘quvchi o‘yindan chiqariladi. Bu o‘yin orqali o‘quvchilarda hozirjavoblik, mustaqil fikrlash malakalari rivojlanadi, shuningdek, ular atrof-muhitni sinchkovlik bilan kuzatishga o‘rganadi, atrofda sodir bo‘layotgan hodisalarga qiziqishi ortadi. Bu o‘yindan darsning mustahkamlash qismida yoki dam olish daqiqasida foydalanish mumkin.

«Antiqqa rassom» o‘yinida ixtiyoriy 3 ta o‘quvchi tanlab olinadi va ko‘zlari bo‘nlanadi. Doskadan qo‘llarini uzmaganda turli shakllarni chizadilar. «Antiqqa rassom» o‘yidan istalgan darsda foydalanish mumkin. Bunda faqat o‘yin sharti o‘zgartiriladi. Masalan, «Qo‘l uzmasdan uchburchak chizing», «Qo‘l uzmasdan to‘rtburchak chizing», «Qo‘l uzmasdan aylana chizing» kabi.

Ta‘lim-tarbiya jarayonida o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishi uchun qulay ijtimoiy-psixologik va do‘stona muhitni yaratishning pedagogik shart-sharoitlari vujudga kelganidan so‘ng, mazkur muhitni yanada mustahkamlash maqsadida fan asoslarini o‘qitishda pedagogik texnologiyalardan foydalanish maqsadga muvofiq. «Ortiqchasini top» o‘yini asosida esa bir turdagi narsalar turkumiga kirmaydiganni topish vazifasi beriladi:

1. Nuqta, kvadrat, kesma, to‘g‘ri chiziq
2. Doira, uchburchak, to‘rtburchak, kvadrat
3. Dushanba, seshanba, aprel, juma
4. $2+8$, $3+7$, $5+3$, $5+5$, $6+4$.

Har bir o‘qituvchi o‘z ustida ishlashi, darsni samarali tashkil qilish uchun zamonaviy usullarni tatbiq etishi, bir so‘z bilan aytganda, innovatsion yondashishi bolalarga boshlang‘ich ta‘lim-tarbiya berishda juda muhim ahamiyatga egadir.

Qora quti" metodi. Bunda qutiga oldindan tayyorlangan mavzu yuzasidan savollar solinadi. Bunga asosan darsda yaxshi ishtirok etmagan o‘quvchilarni qamrab olish mumkin. O‘quvchilar qutidan savol Olib savollarga javob berishadi.

"Atamalar janggi" metodi Bunda o‘quvchilar 3 guruhga bo‘linadi. Har bir guruhdan bittadan vakil chiqadi. Ular "Atamalar janggi" metodi. Bunda o‘quvchilar 3 guruhga bo‘linadi. Har bir guruhdan bittadan vakil chiqadi. Ular fanga oid atamalarni ketma-ketlikda aytishadi. Ayta olmay qolgan o‘quvchi o‘yinni tark etadi. O‘yin shu tariqa davom etadi.

“Zakovatli zukko” metodi. Mavjud bilimlarni puxta o‘zlashtirishda o‘quvchilarning fikrlash, tafakkur yuritish layoqatlariga egaliklari muhim ahamiyatga ega. “Zakovatli zukko” metodi o‘quvchilarda tezkor fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish, shuningdek, ularning tafakkur tezliklarini aniqlashga yordam beradi. Metod o‘z xohishlariga ko‘ra shaxsiy imkoniyatlarini sinab ko‘rish istagida bo‘lgan o‘quvchilar uchun qulay imkoniyat yaratadi. Ular o‘qituvchi tomonidan berilgan savollarga qisqa muddatlarda to‘g‘ri va aniq javob qaytara olishlari zarur. Savollarning murakkablik darajasiga ko‘ra har bir savolga qaytarilgan to‘g‘ri javob uchun ballar belgilanadi. Yakuniy ballarning o‘rtacha arifmetik qiymatini topish asosida tezligi aniqlanadi. Ballarning belgilanishi o‘quvchilarning shaxsiy imkoniyatlari to‘g‘risida aniq tasavvurga ega bo‘lishlarini ta‘minlaydi. Metod o‘quvchilar bilan yakka tartibda, guruhli va ommaviy ishlashda birdek qo‘llanilishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bugungi kunda zamonaviy darslar va interfaol metodlarning ijobiy tomonlari juda ko'p. Uni qo'llash orqali mavzularni va matematika fanini mukammal o'rganish mumkin. O'qish fani betakror, uning har bir qirralari kash qilinmagan ummonga teng. Matematika fanini o'rganib, qadrlab, uning har bir qirralarini fanda kashf qilishimiz lozim. "O'zbekiston – kelajagi buyuk davlat" ekanligini doimo esda saqlagan holda yurtimizga munosib farzandlarga ta'lim-tarbiya beraylik. O'zbekiston kelajagiga yetuk va namunali shaxslar yetishib chiqishi uchun munosib hissa qo'shaylik.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jumayev M.E Matematika o'qitish metodikasi. (OO'Y uchun darslik.) — T.: "Turon iqbol" 2016.
2. Usmanxo'jayev T.S, Xo'jaev F. —1001 o'yin "Meditina" -1999.
3. Abdullayeva B va b.q Matematika —1-sinf o'qituvchilari uchun ilg'or pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalarini amaliyotga joriy etish bo'yicha metodik qo'llanma T-2014.
4. M.Toshpo'latova va b.q Matematika 2-sinf o'qituvchilari uchun ilg'or pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalarini amaliyotga joriy etish bo'yicha metodik qo'llanma T-2015.